

Tùy bút
Chủ đề: Cái tôi
Tác giả: Đỗ Văn Phúc

CÁI ‘TÔI’ ĐÁNG GHÉT

Nhà bác học vĩ đại người Pháp Blaise Pascal (1623–1662) từng nói “*Cái ‘tôi’ là cái đáng ghét*” (*Le moi est haïssable*).

Thói phô trương cái ‘tôi’ lộ bịch hình như rất phổ biến trong người Việt chúng ta! Một anh bạn của tôi ở Minnesota xúi dại tôi viết về đề tài này. Dù rất sợ lãn dao, ăn búa; tôi cũng rán gồng mình góp vài kinh nghiệm và ý kiến như sau.

Gần đây, thấy xuất hiện trong những loại email có tựa đề “*Tiến Sĩ Luật Cù... làm cái này, Tiến Sĩ Luật Cù nói điều kia...*”. Mở đầu email là câu viết “*Tôi trả lời phỏng vấn...*” hay “*Tôi lên tiếng trên đài XYZ...*” Cuối email thế nào cũng lặp lại nguyên học vị kèm tên “*Tiến Sĩ Luật Cù...*”

Chao ôi, sao cái tôi của anh này lớn thế?

Bỏ qua một bên việc anh Cù này từng viết bài ca tụng các lãnh tụ cao cấp Việt Cộng như Hồ Chí Minh, Võ Nguyên Giáp, Phạm văn Đồng và bố anh ta là Cù Huy Cận, từng là Bộ Trưởng liên tiếp các Bộ Canh Nông, Văn Hoá Giáo Dục dưới thời Hồ Chí Minh. Cũng bỏ qua việc anh Cù bị Cộng sản nhốt tù vì tội chơi gái, nhưng được đối xử như loại tù công tử; phòng giam tiện nghi như căn phòng ở nhà với tủ kệ đầy rẫy thức ăn ngon miệng; được vợ vào thăm ở lại du ngoạn trong vườn hoa; rồi sau cùng được Việt cộng bố trí cho qua Mỹ để xâm nhập làm công tác tuyên vận cho chúng.

Chúng tôi biết quá rành về tên Việt cộng này. Anh ta từng lân la tìm đến những hội nghị, hội thảo đánh tiếng tự cho mình là nhân vật tiếng tăm sẽ có tương lai trong chính trường Việt Nam sau này. Chúng tôi đã ngăn (block) và cho vào hộp thư “spam” những điện thư của anh ta. Nhưng thỉnh thoảng vẫn cứ bị nhận những rác rưởi này mà điểm nổi bật nhất là sự khoe khoang cái “tôi” quá lộ của anh ta.

Cái học vị là chứng minh sở học của một người ở trình độ nào đó, trong lãnh vực nào đó. Nó chưa hẳn chứng minh được khả năng thực sự, tư cách, và kinh nghiệm. Nó không làm cho người ta quý mến kính trọng mình hơn. Học vị chỉ đáng nêu lên trong những trường hợp cần thiết. Ví dụ: ông bác sĩ viết hay trình bày vấn đề y học, ông kỹ sư nói về khoa học kỹ thuật. Họ cần ghi học vị để độc giả, thính giả... tin rằng những điều họ trình bày là khả tín.

Trong những đám cưới, tiệc tùng của người Việt, việc giới thiệu quan khách rất phức tạp đầy tính khoe khoang. Các MC phải bỏ ra mười lăm hai chục phút để đọc cho hết vài trang giấy ghi tên họ, chức vụ của khách. Chớ hòng bỏ sót những vị tự tưởng mình là nhân vật

quan trọng. Ngay cả khi giới thiệu chủ tịch một Liên Hội X rồi, cũng phải giới thiệu luôn các ông chủ tịch các hội trực thuộc thì mới yên. Chúng tôi từng đọc những thư của vài vị gửi đến ban tổ chức và gửi ra công luận phản đối gay gắt vì bị sót tên trong phần giới thiệu hay thứ tự được giới thiệu không vừa ý họ. Mà – than ôi! – đã giới thiệu thì chớ quên bằng cấp, chức vụ, cựu này cựu nọ của họ!

Vài bản cáo phó, phân ưu cũng thấy ghi luôn học vị bác sĩ, kỹ sư; luôn các cấp bậc, chức vụ, binh chủng thời VNCH xa xưa của những người đứng tên (không chỉ là người quá cố mà thôi)! Không thấy ghi các nghề tài xế, thợ máy, làm neo!

Chúng tôi nhớ ở một thành phố đông người Việt nọ ở Texas. Một vị, sau khi mất chức Chủ Tịch Liên Hội Cựu Quân Nhân về tay vị khác; bèn nhảy ra thành lập một hội mới tự mình vừa là chủ tịch, vừa phó CT, vừa tổng thư ký... Dứt khoát ông ta không thể để mất một chiếc ghế hàng đầu và sự xướng danh trong các buổi sinh hoạt của Cộng Đồng địa phương! Các chức chủ tịch nó oai lắm đây!

Chúng tôi cũng thường thấy một vài ông, bà gửi email về những vấn đề tâm thường, có tính cách xã giao hay tranh cãi chuyện tâm phào; nhưng cuối thư thì nào cũng ghi thêm một loại những bằng cấp nào là BA, MA; rồi nào là văn sĩ, thi sĩ, võ sĩ, chủ talk show...

Cái tôi của mấy vị này cũng đáng khiếp!

Cách đây vài thập niên, các nhân sĩ thành phố Austin được dịp mời một ông Tiến Sĩ NAT từ Oregon bay qua nói chuyện tại hội quán Hội Cao Niên. Cả phòng hội chung hứng khi nghe câu nói quá đặc biệt của một ông Tiến Sĩ khi mở đầu “*Đừng gọi tôi là ‘tiến sĩ’ hay ‘lùi sĩ’*”. Có lẽ ông như muốn tỏ ra khiêm tốn; nhưng cách bày tỏ nghe ngộ nghĩnh quá! Rồi ông tạo thêm một sự ngạc nhiên khi nói “*Các anh phải chuẩn bị sẵn sàng để khi tôi phát động thì hưởng ứng ngay!*” Một ông cựu thiếu tá Hải Quân ngồi cạnh tôi nói nhỏ vào tai tôi “*Tay này là ai mà mới đến nói chuyện lần đầu đã muốn ra lệnh cho chúng mình?*” Tuần lễ sau khi ông Tiến Sĩ này về Oregon, tôi nhận được một hộp bưu phẩm trong đó có khoảng chục cái băng audio cassette loại nhỏ chứa hàng trăm bài “*xã luận, thuyết trình*” của ông ta!

Cái tôi của ông Tiến Sĩ này cũng lớn ghê! Hãi quá nên chúng tôi xin ‘kính nhi viễn chi.’

Những người coi trọng cái tôi của mình là do tính tự cao tự đại, cho mình là trung tâm điểm vũ trụ, cao hơn hết tất cả mọi người. Họ quên rằng tính tự cao làm mọi người xa lánh, ghét bỏ và có nhiều xác suất cao bị mật sát trên các diễn đàn. Nhưng khiêm tốn cũng không phải dễ. Cũng có người làm bộ tỏ ra khiêm tốn nhưng lời nói và hành vi càng lộ bịch. Người Mỹ khi được khen thì họ bình thản nhận lời khen và cảm ơn chứ không xua tay “*Tôi không đáng...*” Sự khiêm tốn thể hiện qua lời nói ôn tồn, cử chỉ lễ độ; không cúi đầu khom lưng quá mức, không giơ cả hai tay ôm chầm lấy bàn tay người ta. Một người khiêm tốn biết dùng đại danh từ “chúng tôi” thay vì “tôi” khi trình bày, báo cáo một công việc nào đó.

Những người trẻ nông nổi háo thắng thì tạm dung thứ; nhưng ở người trung niên trở lên thì nên bỏ bớt cái tôi đáng ghét đi thôi.

Gần đây, tôi thấy có vài người post trên facebook câu châm ngôn như sau:

*Cúi đầu là bông lúa.
Ngẩng đầu là cỏ dại;
Tự cao là thất bại,
Nhẫn nại là thành công.*

Theo tôi, hai câu sau thì rất chí lý. Nhưng hai câu đầu lấy bông lúa để ví von cho tính nhẫn nại và cỏ dại để ví von cho tính tự cao thì quá khập khiễng.

1. Câu thứ nhất là từ câu tục ngữ của người Nhật: “*Bông lúa chín là bông lúa cúi đầu.*” Đó là lời khuyên về sự khiêm cung, nhún nhường trong xã giao với người khác, chứ không hề có nghĩa nhẫn nại. Xét rộng hơn thì cúi đầu là hình ảnh của sự khuất phục. Làm người thì phải biết lúc cương lúc nhu. Đó là chiến thuật trong quân sự hay cách sống ngoài xã hội để chiến thắng hay sinh tồn, thành công. Nhẫn nại là yếu tố thành công thì đúng lắm, nhưng mềm mỏng, nhẫn nại khác với cúi đầu nhẫn nhục.

2. Không chỉ có cỏ dại mà tất cả mọi loại cây đều ngẩng đầu, vươn ngọn về hướng mặt trời. Dù có bị che đậy, ngăn cản; ngọn cây vẫn tìm mọi cách để vươn lên. **Ngẩng đầu không phải là tự cao mà là biểu hiện của lòng tự tin, tự hào, cương trực, ngay thẳng, bất khuất.** Người xưa dùng cây thông, cây trúc, để làm biểu tượng cho sự ngay thẳng; dùng cây sồi nói lên sự dũng mãnh, che chở.

Từ gia đình, học đường, trong quân đội đều dạy cách làm người là đứng thẳng, không cúi đầu chịu nhục trước áp bức, bất công, cường quyền.

Dân VN hiện nay đa số học mấy câu trên nên im lặng chịu đựng mọi áp bức bất công, miễn là được sống một cuộc đời vật chất mà không biết đến những giá trị tinh thần như các quyền tự do. Lẽ ra phải khuyến khích: Mềm mỏng uyển chuyển nhưng không cúi đầu. Đứng thẳng, ngẩng đầu nhưng không tự cao.

Đỗ Văn Phúc
Michael Do (Do Van Phuc)
<http://michaelpdo.com>

Nguồn: Internet eMail by Đỗ Văn Phúc chuyển

*Đăng ngày Thứ Năm, November 3, 2022
Ban Kỹ Thuật Khóa 10A-72/SQTĐ/ĐĐ, ĐĐ11/TĐ1ND, QLVNCH*